

ORIGINALNI NAUČNI RAD

DOI: 10.5937/reci2114034I

UDC: 811.111'38

811.111'23(497.11)

Smiljana M. Igrutinović*

Akademija strukovnih studija Šumadija

Odsek Trstenik

DOMINACIJA ENGLESKOG JEZIKA U NAUČNIM PUBLIKACIJAMA – ISKUSTVA I STAVOVI NASTAVNIKA U VISOKOŠKOLSKOJ USTANOVI U SRBIJI

Apstrakt: U ovom radu dat je kraći prikaz osobenosti engleskog jezika kao *lingua franca* (ELF) sa posebnim osvrtom na njegove prednosti i mane u svetu nauke sa stanovišta jezičkog imperijalizma i jezičke ekologije. Sa jedne strane, ELF je usvojen kao komunikativno sredstvo pomoću kojeg se naučno istraživanje može širiti između naučnika koji ne govore isti maternji jezik. Sa druge strane, ELF vodi lingvicizmu i jezičkom genocidu u svetu nauke, tj. može dovesti do gubitka akademskih, naučnih i kulturnih domena nacionalnih jezika. Mnogi lingvisti širom sveta bavili su se uticajem ELF-a na svoje nacionalne jezike (švedski, norveški, mađarski, španski, poljski i dr). Autorka rada je ispitala iskustva i stavove 30 nastavnika jedne visokoškolske ustanove u Srbiji. Rezultati ovog istraživanja su u skladu sa podacima iz mnogo obimnijih lingvističkih i sociolingvističkih studija rađenih na ovu temu. Na ovom skromnom uzorku potvrđeno je da je engleski jezik dominantan prilikom publikovanja radova i da skoro svi ispitanici engleski jezik smatraju najvažnijim za svoju naučnu karijeru i istraživačku oblast.

Gljučne reči: engleski jezik kao *lingua franca*, jezički imperijalizam, jezička ekologija, naučne publikacije.

* smiljana.igrutinovic@gmail.com

Uvod

Naučni diskurs je oblast čije su lingvističke prakse najdetaljnije izučavane. Predmet je brojnih lingvističkih i sociolingvističkih studija iz kojih saznajemo da je nakon Drugog svetskog rata engleski jezik najzastupljeniji jezik u svim naučnim aktivnostima. Na prvom mestu, postao je dominantni jezik naučne publikacije u svakoj akademskoj oblasti, a samim tim i glavni jezik za pristup naučnim informacijama. Sa internacionalizacijom nauke, engleski je postao vladajući, a često i jedini jezik koji se koristi u diskusijama na međunarodnim konferencijama, simpozijumima, kongresima i sl. Njegova upotreba se proširila i u naučnim laboratorijama, gde zajedno rade strani istraživači, naročito u zemljama čiji su jezici lokalni.

U Evropi koja promovise multilingvalnost i jezičku raznolikost, engleski je takođe postao vodeći jezik u akademskim krugovima, naučnim institucijama, programima i mrežama. Naučni programi Evropske unije se u potpunosti odvijaju na engleskom, počev od poziva preko tendera do okončanja programa. Ovaj strani jezik sve više postaje jezik nastave na posle diplomskim studijama širom Evrope.

Engleski jezik je neosporno postao *lingua franca* (ELF) u nauci. Usvojen je kao komunikativno sredstvo pomoću kojeg se naučno istraživanje može preneti na maksimalno efikasan način između naučnika koji ne govore isti maternji jezik. Kao zajednički jezik kojeg deli međunarodna zajednica istraživača, ELF ima vitalnu ulogu i ovaj značaj se ne može umanjiti. Bez sumnje, prednosti ELF-a su ogromne, ali se ne može poreći i da su mane takođe velike jer je „učutkao“ veliki deo međunarodne naučne zajednice.

Ova tema, kao i sve ostale koje su povezane sa ELF-om, predstavlja prostor u kojem se sukobljavaju dve grupe: zagovornici jezičkog imperijalizma veličaju koristi i prednosti ELF-a verujući da je njegov monopol u nauci prirodan i neizbežan sled događaja (Jenkins, 2000; Mauranen, 2012; Seidlhofer, 2011 uneti ključne reference), dok zagovornici jezičke ekologije smatraju da engleski jezik nije dovoljan i ističu štetnosti ELF-a koje vode lingvicizmu i jezičkom genocidu u svetu nauke Canagarajah, 1999; Skutnabb-Kangas, 2004; Swales, 1997 uneti ključne reference). Novija istraživanja o engleskom jeziku kao *lingua franca* i njegovoj percepciji u akademskoj zajednici u Srbiji predstavljeni su kod Ošmjanski, 2014; Ошмјански, 2016; videti i Filipović i Vučo, 2013.

U ovom radu dat je prikaz osnovnih osobenosti ELF-a sa posebnim osvrtom na njegov dobar i loš uticaj u svetu nauke. Kad je reč o publikovanju radova i naučnim istraživanjima na engleskom jeziku, u literaturi se navode dva problema koja ELF nameće. Prvo, potencijalni gubitak akademskih, naučnih i kulturnih domena nacionalnih jezika usled dominacije ELF-a. Drugo, jezička neravnopravnost među naučnicima koji pripadaju unutrašnjem i proširenom krugu (Kachru, 1992).

Autorka rada je ispitala iskustva i stavove naučnih radnika na uzorku od 30 nastavnika jedne visokoškolske ustanove u Srbiji da bi se rezultati upitnika uporedili sa

podacima iz mnogo obimnijih studija rađenih na ovu temu. Na ovom skromnom uzorku potvrđeno je da je engleski jezik dominantan prilikom publikovanja radova i da skoro svi ispitanici engleski jezik smatraju najvažnijim za svoju naučnu karijeru i istraživačku oblast.

Engleski kao *lingua franca* (ELF)

Vodeća uloga koju je engleski postigao u svetu rezultat je prošlih i sadašnjih političkih dešavanja. Kao posledica britanskog kolonijalizma u prošlosti engleski jezik danas ima status zvaničnog ili drugog jezika u više od 70 zemalja širom sveta. Sadašnji dominantni uticaj SAD-a jača poziciju engleskog kao jezika međunarodnih odnosa (političkih, ekonomskih, naučnih, kulturnih itd.) dok mediji masovne komunikacije održavaju sveprisutnost engleskog u celom svetu. U mnogim zemljama proširenog kruga¹ učenje engleskog jezika u najranijim fazama formalnog obrazovanja je odavno obavezno, neretko se engleski jezik koristi kao jezik nastave u osnovnim i srednjim školama, a njegova primena u visokom obrazovanju polako postaje opšte pravilo. Zbog svega navedenog, a i zbog svoje tržišne vrednosti, statusa, jednostavnosti u gramatičkoj strukturi i lakoće učenja (barem na početnom nivou) engleski je dobio funkciju *lingua franca* (ELF)².

U najčistijoj formi, ELF se definiše kao „kontaktni jezik između osoba koje ne dele ni zajednički maternji jezik niti zajedničku nacionalnu kulturu i koji su izabrali engleski kao jezik komunikacije“ (Firth, 1996: 240). Brojni istraživači (npr. Crystal, 2003) ističu da su govornici ELF-a daleko brojniji od izvornih govornika engleskog jezika. Procenjuje se da je tek svaki četvrti govornik engleskog jezika u svetu izvorni govornik pa se u interkulturalnom kontekstu komunikacija između neizvornih govornika engleskog jezika ili između neizvornih i izvornih govornika obavlja na ELF-u. Zbog masovne upotrebe i dominacije nad drugim svetskim jezicima, ELF predstavlja pretnju multilingvizmu i jezičkoj raznolikosti na svim kontinentima, a optuživan je i za jezički imperijalizam i jezički genocid (Canagarajah, 1999; Pennycook, 1998; Phillipson, 1992).

¹ Bradž Kačru [Braj Kachru] (Kachru, 1992) je upotrebu engleskog jezika podelio na „koncentrične krugove“ pri čemu unutrašnji krug čine govornici engleskog kao maternjeg jezika (npr. SAD, UK), spoljašnji krug čine govornici engleskog kao drugog jezika (npr. Indija, Singapur) i prošireni krug čine govornici engleskog kao stranog jezika (npr. Kina, Rusija).

² Engleski kao *lingua franca* se u literaturi može naći i kao engleski kao globalni jezik, engleski kao međunarodni jezik, engleski kao sredstvo međukulturalne komunikacije, svetski engleski jezik.

Ipak, brojni istraživači prave razliku između „jezika komunikacije“ i „jezika identifikacije“ (House, 2003). ELF se smatra jezikom komunikacije i kao koristan instrument za omogućavanje komunikacije sa drugima koji nemaju zajednički maternji jezik. Prilikom upotrebe ELF-a govornici ga ne doživljavaju kao jezik identifikacije već kao običan alat lišen kolektivnog kulturnog i nacionalnog kapitala. Kao takav, on ne predstavlja pretnju ostalim evropskim i svetskim jezicima. Čini se paradoksalno, ali raširenost ELF-a može stimulisati članove manjinskih jezika da insistiraju na svom lokalnom jeziku radi emotivnog povezivanja sa svojom kulturom, istorijom i tradicijom (House, 2003).

Procene o budućem značaju ELF-a variraju, ali opšti konsenzus je da je njegov položaj obezbeđen u narednih 50 godina (Graddol, 1997; Grin, 2001) bez obzira što se to ne dopada zagovornicima jezičke ekologije. Ali, ako se pozicija engleskog jezika na globalnom nivou prepozna kao ELF, onda će on verovatno utvrditi svoju poziciju zajedno sa lokalnim jezicima pre nego što će ih zameniti. Ovo očekivanje potvrđuju istraživanja bilingvizma i plurilingvizma koja pokazuju da ako različiti jezici imaju različite uloge u društvima i ako funkcionišu različito u različitim domenima, onda se razvijaju i različiti stavovi govornika prema ovim jezicima. Kao posledica ovog procesa, bilingvizam i plurilingvizam teže da se stabilizuju u takvim sociolingvističkim situacijama. Imajući takav cilj, jedan broj istraživača se zalaže za opisivanje ELF-a i njegovu kodifikaciju jer se on prilično razlikuje od engleskog jezika koji se uči kao strani (EFL³), a govornici ELF-a imaju svoje sopstvene strategije i osobenosti. Sistematsko izučavanje prirode ELF-a je neophodno (kako izgleda, kako zvuči, kako ga govornici koriste) da bi koncept ELF-a bio prihvaćen zajedno sa konceptom maternjeg engleskog jezika (Seidlhofer, 2005). Stoga se obiman deskriptivni i empirijski rad o raznim nivoima ELF-a obavlja u proteklih dvadeset godina: fonologija (Jenkins, 2000), pragmatika i komunikativne strategije (Björkman, 2014; Hanamoto, 2016; House, 2009; Kappa, 2016; Kennedy, 2017; Mauranen, 2009), leksika i gramatika (Cogo & Dewey, 2012; Gilner, 2016; Pitzl, 2012; Ji, 2016; Seidlhofer, 2001; Timyam, 2018), kognitivna dimenzija (Alptekin, 2013; Hall, 2013; Mackenzie, 2014; Mauranen, 2012; Vetchinnikova, 2015), pa čak i pedagoški aspekti ELF-a koji podrazumevaju metodologiju i materijale koji se koriste za učenje engleskog jezika u spoljašnjem i proširenom krugu zemalja (Bayyurt & Sifakis, 2015a, 2015b; Bayyurt, Lopriore & Vettorel, 2018; Guerra & Cavalheiro, 2019; Lopriore & Vettorel, 2019; Sifakis et al., 2018; Siqueira & Matos, 2019).

³ English as a foreign language (EFL) - engleski jezik kao strani.

U međuvremenu sastavljeno je nekoliko korpusa usmenog i pisanog ELF-a. Korpus VOICE⁴ završen je 2009. godine i sadrži milion reči usmenog ELF-a (120 sati snimljenog razgovora) u raznim kontekstima i situacijama u kojima su se našli sagovornici. Korpus ELFA⁵ takođe sadrži milion reči (oko 130 sati snimljenog govora) sa akcentom na usmenom govoru u raznim akademskim kontekstima u Finskoj. Još jedan korpus usmenog ELF-a je ACE⁶ koji je završen 2014. godine i sadrži milion reči zabeleženih u različitim situacijama u Aziji. Godine 2015. kompletiran je korpus WrELFA⁷ koji broji milion i po reči pisanog akademskog govora. Zbog značaja i sveprisutnosti ELF-a, od 2012. dva puta godišnje izlazi časopis *Journal of English as a Lingua Franca* (JELF) koji je posvećen jezičkim, sociolingvističkim, sociopsihološkim i političkim osobenostima ELF-a u različitom okruženju.

ELF u nauci i akademskoj zajednici - prednosti i mane

U prethodnim milenijumima oduvek je postojao jedan dominantan jezik koji se koristio u nauci: sumerski, grčki, arapski, latinski (Hamel, 2007). U XV veku dolazi do popularizacije naučnog znanja u Evropi i uvođenja francuskog, engleskog, nemačkog, italijanskog i ruskog u jezik nauke. Početkom XX veka četiri jezika (francuski, nemački, ruski i engleski) su imala centralno i prilično uravnoteženo mesto u nauci, a naučne konferencije su se održavale na nekoliko jezika. Zbog socioekonomskih i političkih faktora nakon Drugog svetskog rata, kao i zbog obimnih naučnih istraživanja koja su vođena u Sjedinjenim Američkim Državama,⁸ engleski jezik kao *lingua franca* (ELF) preuzima vođstvo u nauci i služi za izražavanje svih akademskih i naučnih aktivnosti (Crystal, 2013).

Pošto je prvobitno uspostavljen kao jezik objavljivanja radova, njegovo prvenstvo se postepeno raširilo i na druge jezičke prakse u naučnim aktivnostima. Postao je glavni jezik za pristup naučnim informacijama jer najreferentniji časopisi koji su dostupni preko interneta su na engleskom jeziku. Engleski je dominantan, a često i

⁴ Vienna-Oxford International Corpus of English (VOICE)

⁵ English as a Lingua Franca in Academic Settings (ELFA)

⁶ Asian Corpus of English (ACE)

⁷ Written English as a Lingua Franca in Academic Settings (WrELFA)

⁸ Tokom Drugog svetskog rata obrazovne i naučne institucije u Evropi bile su porušene za razliku od američkih institucija koje su ostale netaknute. Osim toga, veliki broj evropskih naučnika emigrirao je u SAD gde su im omogućena ogromna finansijska ulaganja u naučna istraživanja (Ferguson, 2007).

jedini jezik koji se koristi u diskusijama na simpozijumima, kongresima, konferencijama i sl. Njegova upotreba se proširuje na naučne laboratorije gde udruženo rade istraživači koji nemaju zajednički maternji jezik.

Organizacija istraživanja na evropskom nivou takođe teži da promoviše upotrebu engleskog jezika u akademskim krugovima, publikacijama, mrežama, programima i institucijama. Položaj engleskog jezika u Evropi se dodatno učvrstio nakon usvajanja Bolonjske deklaracije 1999. godine kada je doneta odluka da se do 2010. godine uspostavi Evropski prostor za visoko obrazovanje⁹. Danas vidimo da je taj cilj postignut jer postoji ogroman broj studijskih programa (na sva tri nivoa studija) sa nastavom na engleskom jeziku (Wächter & Maiworm, 2014) koji i studentima i nastavnicima omogućuju mobilnost u evropskim zemljama koje su potpisnice Bolonjske deklaracije.

Engleski kao „hipercentralni“ jezik (De Swaan, 2001) nesumnjivo ima brojne prednosti jer učenjem samo jednog stranog jezika neanglofoni naučni radnici imaju pristup najbitnijim rezultatima, istraživanjima i saznanjima iz sveta nauke i mogu međusobno komunicirati u međunarodnoj naučnoj zajednici. Ali, s druge strane, „supercentralni“ jezici (francuski, španski, ruski, kineski, japanski, arapski, hindu, nemački, portugalski) su sve manje zastupljeni u svetu nauke na globalnom nivou. „Centralni“ jezici (nacionalni ili regionalni jezici) se koriste samo na nacionalnom nivou, dok se „periferni“ jezici (maternji jezici uglavnom malih etničkih grupa koji nemaju zvanični status u zemljama u kojima se govore) nikada ne javljaju u raspravama o jezicima u nauci jer se njihov status i korpus smatraju nedovoljnim za izražavanje naučne misli i istraživačkih rezultata.

Stoga, ELF ima i brojne mane. Gledano iz ugla anglofonih naučnika, učenje stranih jezika za akademske namene im ne omogućava veći pristup bibliografiji nego što im to pruža engleski jezik. To može za posledicu imati pojedinačni i društveni monolingvizam među anglofonim istraživačima koji osećaju sve manju potrebu za učenjem stranih jezika jer svoje akademske ciljeve uspešno ostvaruju na engleskom jeziku.

Ako pak neanglofoni naučnici žele da daju doprinos svojoj naučnoj oblasti i postignu uspešnu karijeru u međunarodnom akademskom svetu, oni moraju postići visok nivo znanja engleskog jezika, što iziskuje vreme, energiju i novac.

Izvan pojedinačnog iskustva, svedoci smo sve veće lingvističke hijerarhije i gubitka domena niže rangiranih jezika. Ukoliko engleski postane jedini međunarodni jezik nauke, svi ostali jezici ne samo da gube međunarodni status već i bivaju ugroženi na svojim sopstvenim teritorijama (Durand, 2006) koje su im tradicionalno pripadale.

⁹ European higher education area (EHEA).

Na globalnom nivou, smatra se da svođenje nauke na jedan jezik može ozbiljno sputati razvoj same nauke. Višedecenijsko širenje engleskog jezika u nauci implicira nametanje anglosaksonskog naučnog diskursa, kulturnih modela, istraživačkih paradigmi i izbora tema. Nova hijerarhija sa engleskim jezikom na vrhu, uključujući njegove diskursne strukture i kulturne modele, predstavlja snažan instrument a ujedno i ishod šireg procesa dinamike razvoja nauke (Bourdieu, 1984).

ELF u naučnim publikacijama

Upotreba engleskog jezika u naučnim publikacijama se danas ne dovodi u pitanje. Ali nije uvek bilo tako. U knjizi o jezicima u naučnoj komunikaciji Endru Lardž [Andrew J. Large] (Large, 1983) primećuje da je deo istraživanja u svetu sedamdesetih godina XX veka objavljivan i na drugim jezicima a ne samo na engleskom i savetuje naučnicima čiji je engleski maternji da uče strane jezike.

Još pre pola veka Dejvid Vud [David N. Wood] (Wood, 1967) je uradio studiju o jezicima zastupljenim u naučnim publikacijama i zabeležio da je polovina literature iz oblasti hemije, matematike i medicine bila na engleskom jeziku, dok 20-25% radova iz biologije, fizike i tehnike nije pisano na engleskom jeziku. Vud nije predvideo da će engleski jezik postati dominantan jezik nauke već je pretpostavljao da će se broj radova na ostalim jezicima povećavati kako se nerazvijeni delovi čovečanstva budu tehnološki razvijali.

Ovaj aspekt studije je ponovljen (Baldauf & Jernudd, 1983) tako što su analizirani radovi objavljeni 1981. godine u pet naučnih baza podataka. Procenat radova na engleskom jeziku se dramatično povećao u oblasti hemije, biologije, tehnike, medicine i matematike za ovaj šesnaestogodišnji period.

I studije novijeg datuma svedoče o dominaciji ELF-a u radovima i člancima u međunarodnim časopisima: 90% radova u prirodnim naukama i 82,5% u društvenim i humanističkim naukama je objavljeno na engleskom jeziku u periodu od 1980. do 1997. godine, dok nijedan drugi jezik ne prelazi 10% u ovim publikacijama (Ammon, 2006).

U poslednje vreme u velikom broju radova izražava se zabrinutost zbog dominacije engleskog jezika u naučnim radovima i akademskoj razmeni (Ammon, 2000, 2006; Canagarajah, 2002; Carli & Ammon, 2007; Flowerdew, 2000; Flowerdew 2001) pri čemu je pažnja usmerena na dva osnovna problema. Prvo, strah zbog potencijalnog gubitka akademskih, naučnih i kulturnih domena nacionalnih jezika usled dominacije ELF-a iskazali su skandinavski (Gunnarsson, 2000; Oakes, 2005) a potom portugalski (Bennett, 2007) i italijanski lingvisti (Giannoni, 2008).

Drugo, usled dominacije engleskog jezika neizvorni govornici engleskog jezika koji žele da objave svoje radove na engleskom jeziku su u nepovoljnom položaju u odnosu na anglofone naučnike (npr. Canagarajah, 2002; De Swaan, 2001; Ferguson, 2007; Ferguson et al., 2011; Flowerdew, 2007, 2008; Tardy, 2004) zbog čega možda i nema odgovarajućeg napretka u naučnim oblastima i disciplinama (Bennett, 2014;

Seidlhofer, 2012). Brojne su studije koje pokazuju da pisanje na engleskom jeziku može predstavljati dodatni teret neanglofonim istraživačima, npr. siromašniji vokabular i teškoće u izražavanju (Flowerdew, 1999), izbor reči i sintaksa (Benfield & Howard, 2000), slabo razumevanje modalnosti glagola (Kurilova, 1998), pogrešna upotreba vremenskih izraza (Kaplan & Baldauf, 2005).

Uprkos ovoj lingvističkoj nejednakosti neanglofoni naučnici uspeavaju da objave svoje radove u časopisima čiji su recenzenti izvorni govornici engleskog jezika. Broj radova neanglofonih naučnika je u porastu o čemu svedoče i sledeći podaci: Alister Vud [Alistair Wood] (Wood, 2001) navodi da u periodu od 1997. do 1998. u proseku 45% radova u časopisima *Nature* i *Science* su objavili neanglofoni autori; Džon Svejls [John M. Swales] (Swales, 2004) je pokazao da je procenat članaka američkog porekla u časopisu *TESOL Quarterly* opao sa 90% koliko je iznosio 1984. godine na 50% u 2000. godini; u periodu od 2003. do 2005. oko 60% radova u časopisu *Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery* potiče od autora čiji maternji jezik nije engleski (Benfield & Feak, 2006); Hikomaro Sano [Hikomaro Sano] (Sano, 2002) takođe navodi da 58% radova u časopisima o hemiji iz 2000. godine potiče iz neanglofonih zemalja.

Iz svega navedenog može se zaključiti da jezičke veštine nisu nepremostiva prepreka publikovanju na engleskom jeziku mada predstavljaju poteškoće naučnicima iz proširenog kruga. Oni su ipak primorani da objavljuju na engleskom jeziku jer izreka „objavljuj na engleskom jeziku ili nestani“ cirkuliše u akademskom okruženju bez obzira na jezik okruženja, domen znanja ili lokalne uslove za istraživački rad (Lillis & Curry, 2010; Seidlhofer, 2012).

Studije o skandinavskim (Jernudd & Baldauf, 1987; Phillipson & Skutnabb-Kangas, 2000), mađarskim (Medgyes & Kaplan, 1992), hongkonškim (Flowerdew, 1999), španskim (Ferguson, Pérez-Llantada & Plo, 2011) i poljskim (Duszak & Lewkowicz, 2008) naučnim radnicima pokazuju da oni prihvataju dominantnu ulogu ELF-a koji istovremeno daje prednost njihovim kolegama iz unutrašnjeg kruga. Takođe, većina njih smatra da je jedan jezik u nauci neophodnost i da su prednosti ELF-a brojnije od mana.

Metodologija istraživanja

Situacija u srpskom akademskom društvu je slična svim nabrojanim zemljama proširenog kruga. Da bi se došlo do titule doktora nauka u Srbiji neophodno je objaviti najmanje jedan rad u časopisu sa čuvenim „impakt faktorom” sa još čuvenije SCI¹⁰ liste koja podrazumeva engleski jezik. Dalji napredak u karijeri u akademskoj ili naučnoj instituciji zavisi pre svega od istraživačkih rezultata. Ti rezultati se često mere

¹⁰ Science Citation Index (SCI).

brojem radova koje istraživač objavi u časopisima navedenim u glavnim registrima citiranosti. Budući da ovi registri povećavaju spiskove časopisa na engleskom jeziku i smanjuju spiskove časopisa na nekom drugom jeziku (Gibbs, 1995), istraživači u Srbiji nemaju drugi izbor osim da pišu i objavljuju svoje radove na engleskom jeziku.

Po uzoru na napred navedene studije sproveden je upitnik (Prilog 1) da bi se došlo do podataka o jezicima na kojima nastavnici na jednoj visokoškolskoj ustanovi u Srbiji objavljuju svoje radove i istraživanja sa posebnim osvrtom na teškoće na koje nailaze kada to čine na engleskom jeziku. Upitnik je na srpskom jeziku i sadrži 19 pitanja od čega je 17 zatvorenog i dva otvorenog tipa.

Upitnik je sproveden sa ciljem da se dobiju sledeće informacije:

- lični podaci ispitanika,
- podaci o maternjem jeziku i stranim jezicima koje ispitanici govore,
- iskustvo o publikovanju radova u proteklih pet godina,
- stav ispitanika o jeziku koji smatraju najvažnijim za publikovanje svojih radova,
- iskustvo ispitanika kada publikuju na engleskom jeziku.

Rezultati i analiza

Upitnik je poslat na imejl adrese 30 nastavnika i svih 30 upitnika je popunjeno i vraćeno takođe mejlom. Broj ispitanika koji pripadaju trima starosnim grupama (36-45, 46-55, 56-65) prilično je ujednačen dok je u najmlađoj starosnoj grupi (24-35) samo četiri ispitanika (13%). Ovaj podatak o godinama nastavnika visokih škola u Srbiji je očekivan jer one postavljaju izuzetno visoke kriterijume za prijem nastavnika (predavača i profesora), asistenata i saradnika. Takvi kriterijumi koji obuhvataju završene magistarske, master i doktorske studije, iskustvo u pedagoškom radu, radove objavljene u referentnim domaćim i međunarodnim časopisima podrazumevaju poslediplomske studije koje traju nekoliko godina i dugogodišnje stručno i pedagoško usavršavanje.

Kad je reč o stepenu obrazovanja nastavnika, Odsek Trstenik, koji pripada Akademiji strukovnih studija Šumadija, može se pohvaliti nastavničkim osobljem koje se sa uvođenjem akreditacije visokoškolskih ustanova u Srbiji od 2007. godine konstantno usavršava, te danas ima 23 doktora nauka, dva magistra je u proceduri odbrane doktorske teze i pet asistenata je na doktorskim studijama po Bolonjskom procesu.

Od 30 nastavnika, 29 se bavi tehničkim (mašinstvo, saobraćaj, elektrotehnika itd.) i prirodnim naukama (matematika i fizika) dok je samo jedan profesor doktorirao iz oblasti društveno-humanističkih nauka (sociologija rada). Odgovori ovog profesora su ravnopravno uvršteni u analizu iako njegova naučna oblast ne pripada naučnim oblastima kojima se bavi većina nastavnika na ovoj visokoškolskoj ustanovi. Naime, iako se ELF u početku vezivao za prirodne i tehničke nauke, studije su pokazale da se u međuvremenu broj publikacija u društveno-humanističkim naukama na engleskom

jeziku praktično izjednačio sa brojem publikacija u tehničkim i prirodnim naukama (Ammon, 2006; Lillis & Curry, 2006).

Maternji jezik svih ispitanika je srpski. Od stranih jezika navedeno je četiri i to: engleski, ruski, nemački i francuski. To su jezici koji su zastupljeni u osnovnim i srednjim školama od kada je institucionalizovana nastava stranih jezika u Srbiji (Filipović, 2009). I ovaj upitnik je pokazao da je engleski najzastupljeniji jezik jer je naveden kod 27 nastavnika dok svega 10% ispitanika ne govori i ne čita engleski jezik i ne piše na njemu. Polovina ispitanika navelo je ruski jezik kao strani. Analizom ovih odgovora primećuje se da ti ispitanici po godinama (stariji od 45 godina) pripadaju onim generacijama koje su učile ruski jezik tokom formalnog obrazovanja posle Drugog svetskog rata. Međutim, ovi ispitanici su pored ruskog naveli i engleski jezik što znači da su zbog profesionalne karijere morali da savladaju engleski jezik. Dva strana jezika (uglavnom engleski i ruski) navelo je 20 ispitanika.

57% nastavnika je učilo engleski jezik u osnovnoj i srednjoj školi kao i na fakultetu pa su upravo ovi ispitanici svoje znanje engleskog jezika za profesionalne aktivnosti očekivano ocenili kao odlično ili vrlo dobro.

Sedam ispitanika nije učilo engleski jezik tokom osnovnog i srednjeg obrazovanja a šestoro je učilo samo na fakultetu (jedan ili dva semestra). Ovih 43% ispitanika su upravo oni koji su pored engleskog jezika naveli poznavanje ruskog jezika kao stranog pa se pretpostavlja da su tokom formalnog obrazovanja učili ruski jezik iako takvo eksplicitno pitanje nije postavljeno u upitniku. Skoro polovina nastavnika nije zadovoljno svojim znanjem engleskog jezika i opisali su ga kao loše ili dobro.

Možda je nezadovoljstvo povodom znanja engleskog jezika u čvrstoj vezi sa podatkom da čak 77% nastavnika nikada nije bilo u zemlji engleskog govornog područja. Ostali su proveli po mesec dana ili dva meseca (u kontinuitetu ili više puta po par dana) dok je samo jedan nastavnik godinu dana bio okružen izvornim govornicima engleskog jezika. Nažalost, većina nastavnika nije bila u situaciji da akademsko obrazovanje, usavršavanje ili deo karijere provede u zemlji unutrašnjeg kruga.

Na osnovu opštih podataka o objavljivanju radova saznajemo da je 100% ispitanika objavljivalo svoje radove u proteklih pet godina. Ovaj podatak je očekivan jer je objavljivanje radova u visokoškolskim ustanovama postalo imperativ. To je zahtev koji se danas postavlja svim nastavnicima i to na dva nivoa. Na ličnom nivou, da bi nastavnik doktorirao, a potom napredovao u karijeri i sticao viša zvanja, neophodno je da ima radove objavljene u referentnim domaćim i međunarodnim časopisima i to u poslednjih pet godina. Na institucionalnom nivou, da bi se studijski programi akreditovali, od visokoškolskih ustanova se takođe zahteva da imaju određeni broj radova objavljenih u časopisima sa SCI liste.

Kada je reč o jezicima na kojima su ispitanici objavljivali svoje radove u proteklih pet godina, možemo biti relativno zadovoljni jer čak 77% predavača publikuje radove na maternjem jeziku u nacionalnim časopisima [tabela br. 1]. Iako publikovanje

na engleskom jeziku ima sve veći značaj u celom svetu, u ovom slučaju se to se ne dešava na štetu maternjeg jezika kao što je to slučaj u drugim evropskim zemljama (npr. Švedska i Holandija). Upitnik pokazuje da srpski jezik ostaje važan kanal za publikovanje. Interesantno bi bilo saznati razloge zbog kojih ovi ispitanici biraju da svoje radove objavljuju na maternjem jeziku. Ipak, nijedan ispitanik ne objavljuje samo na srpskom jeziku.

Podatak da svi ispitanici objavljuju radove na engleskom jeziku je očekivan. Jedan od uslova koji mora biti ispunjen da bi neko postao doktor tehničkih nauka je objavljivanje najmanje jednog rada u nekom od časopisa sa SCI liste koji su po pravilu na engleskom jeziku. Dalji napredak u akademskoj karijeri kao i dobijanje sredstava za istraživanje takođe zavisi od istraživačkih rezultata objavljenih u referentnim međunarodnim časopisima. Osim toga, i visokoškolske institucije moraju imati određeni broj radova u časopisima sa SCI liste da bi akreditovali svoje studentske programe. Dakle, nastavnici na visokoškolskim ustanovama u Srbiji praktično nemaju drugi izbor osim da se ponašaju u skladu sa izrekom „objavljuj ili nestani“ koja cirkuliše u akademskom okruženju bez obzira na jezik okruženja, domen znanja ili lokalne uslove za istraživački rad.

Sedam ispitanika objavljuje radove samo na engleskom jeziku. Nažalost, ovaj upitnik ne produbljuje ovo pitanje, a bilo bi interesantno saznati razloge zbog kojih ovi profesori ne objavljuju svoje radove i na maternjem jeziku već samo na engleskom (razlozi mogu biti sledeći: većina časopisa je na engleskom jeziku, šira čitalačka publika koju časopisi na engleskom jeziku imaju, engleski jezik je prihvaćeni jezik u akademskom svetu, engleski jezik omogućava međunarodnu saradnju, oblast istraživanja nije razvijena na srpskom jeziku, impakt faktor, nema potrebe za prevodom, jedini način da se postane priznati naučnik i dr.). Nije se mogla pronaći veza između godina ispitanika, znanja engleskog jezika ili naučne oblasti kao razlog za objavljivanje radova samo na engleskom jeziku.

Sa stanovišta jezičke ekologije poražavajući je podatak da je osim srpskog i engleskog zastupljen još samo ruski jezik i to u veoma malom procentu (7%). Na pitanje o poznavanju stranih jezika 30% ispitanika je navelo francuski i nemački jezik, ali je očigledno da ispitanici nisu zainteresovani za objavljivanje svojih istraživanja na ovim jezicima. Logično objašnjenje ove pojave je da su ispitanici profesori podlegli globalnom trendu objavljivanja radova na engleskom jeziku dok nijedan drugi evropski i svetski jezik ne prelazi 10% u međunarodnim publikacijama (Ammon, 2006).

Dve trećine ispitanika je najveći broj radova objavilo na engleskom, a jedna trećina na srpskom jeziku. I pored toga što je deset ispitanika najveći broj radova objavilo na srpskom, samo dva ispitanika svoj maternji jezik smatra najvažnijim za svoju naučnu karijeru i istraživačku oblast. Dakle, 93% ispitanika nastavnika engleski jezik doživljava najvažnijim za svoju karijeru i istraživački rad. Možemo zaključiti da

ispitanici ovog upitnika smatraju da je ELF u nauci neophodnost jer povećava čitalačku publiku, a i njihovu reputaciju u široj međunarodnoj akademskoj zajednici.

100% ispitanika je pokušalo da objavi rad u međunarodnom časopisu na engleskom jeziku. Interesantno je napomenuti da nijedan pokušaj da se objavi rad u međunarodnom časopisu na engleskom jeziku nije bio neuspešan (24 ispitanika je odgovorilo da su njihovi pokušaji bili uspešni, a šestoro da nisu svi pokušaji bili uspešni). Osam ispitanika je odgovorilo da im je rad u međunarodnom časopisu odbijen a kao razlog odbijanja su na prvom mestu naveli sadržaj rada, a ne lingvističke elemente rada.

Iako je čak 70% ispitanika imalo potpuni uspeh prilikom objavljivanja radova, saznajemo da svi ispitanici nailaze na izvesne poteškoće kada žele da objave rad na engleskom jeziku [tabela br. 2]. Akademski diskurs predstavlja najveći problem skoro polovine ispitanih profesora. Među njima ima pripadnika svih starosnih grupa, ali se opravdanje za ovu poteškoću može naći samo za one koji tek počinju akademsku karijeru. Ostali ispitanici ne bi trebalo da imaju ovih problema u ovolikoj meri budući da iza sebe imaju akademske (seminarski radovi, diplomski i master radovi, magistarski radovi, doktorske disertacije) i naučne radove (monografije, originalni naučni radovi, pregledni članci, recenzije) na engleskom ili srpskom jeziku. Opšte znanje engleskog jezika je takođe problematično za 40% ispitanika što je naravno povezano sa rezultatima drugog dela upitnika. Ipak, ovakvi odgovori su slični odgovorima poljske akademske zajednice (Duszak & Lewkowicz, 2008), pa se može zaključiti da su ove dve poteškoće zajedničke za neanglofone autore koji objavljuju radove na engleskom jeziku.

Pored ovih lingvističkih poteškoća, ispitanici su izdvojili i nelingvističke poteškoće u vidu nedostatka materijalnih sredstava, pristupa najnovijim istraživanjima i tehničkih problema. Bidlejk (Bidlake, 2008) skreće pažnju na geopolitički nivo negativnih posledica ELF-a. Naime, mnogi naučnici iz nerazvijenih zemalja i zemalja u razvoju su u dvostrukom zaostatku. Kao i njihove kolege iz bogatijih zemalja (npr. Nemačka, Francuska) i oni se muče sa jezičkim izazovima ELF-a. Ali osim toga, oni se bore i sa ekonomskim izazovima učestvovanja u međunarodnom publikovanju. Nedostatak materijalnih sredstava često primorava akademske institucije u ovim zemljama da ukinu članarine u najvažnijim časopisima. To ih izoluje iz međunarodne zajednice u nekoj naučnoj oblasti i znatno smanjuje šanse za publikovanjem. Pošto često nisu u mogućnosti da objavljuju svoje radove u visokorangiranim međunarodnim časopisima, oni to čine u manje prestižnim lokalnim časopisima, a većina njih se ne nalazi na listi citiranosti. Na taj način ovi istraživači ne mogu da podele rezultate svojih istraživanja sa svojim kolegama iz razvijenih zemalja, «odsečeni su» u pogledu objavljivanja radova i pristupa najnovijim istraživanjima.

Polazeći od pretpostavke da se znanje engleskog jezika tokom profesionalne karijere poboljšava, ispitanici su imali mogućnost da označe više od jedne ponuđene opcije koja se odnosi na njihovo iskustvo prilikom objavljivanja radova i istraživanja na

engleskom jeziku [tabela br. 3]. Uprkos toj mogućnosti, većina ispitanika je ipak izdvojila samo jednu opciju i to uglavnom da rad napisan na srpskom jeziku neko drugi prevede na engleski. Ovakvo iskustvo koje preovlađuje je u direktnoj vezi sa subjektivnom ocenom znanja engleskog jezika koje je skoro polovina profesora opisalo kao loše ili dobro. Takođe je u direktnoj vezi sa rezultatima koji ukazuju na to da ispitanicima najviše manjka opšte znanje engleskog jezika kao i veština pisanja akademskih tekstova, te se iz tih razloga obraćaju drugim licima za prevod svojih radova.

Poslednje pitanje je iziskivalo dodatni komentar ispitanika o iskustvu prilikom objavljivanja akademskih radova, naročito onih na engleskom jeziku. Samo nekolicina se osvrnula na ovo pitanje pri čemu su njihovi komentari manje-više pokriveni prethodnim pitanjima ili nisu u direktnoj vezi sa temom upitnika.

Zaključak

Do kraja Prvog svetskog rata engleski jezik je pripadao maloj grupi vodećih međunarodnih jezika. Nakon Drugog svetskog rata, kada je engleski stekao značajnu prednost u odnosu na druge jezike dobio je status *lingua franca*. Dominacija ELF-a kao međunarodnog jezika u svim naučnim oblastima je do sada dokumentovana u brojnim lingvističkim i sociolingvističkim studijama. Ako se na ELF gleda kao na neutralni *lingua franca*, onda je njegova najveća prednost to što omogućava lakši pristup informacijama, njihovo sakupljanje i objavljivanje i kao takav predstavlja efikasan alat za unapređenje i širenje znanja. U tom slučaju on je neophodno, neizbežno i korisno sredstvo za proširivanje čitalačke publike van lokalnih akademskih zajednica i povećanje reputacije u supranacionalnoj akademskoj zajednici.

Istovremeno, neki istraživači doživljavaju ELF kao zlokobni *Tyrannosaurus rex* koji „nemilosrdno proždire ostale jezike na akademskim pašnjacima“ (Swales, 1997: 374). Njegova dominantna zastupljenost u svetu nauke skreće pažnju na sledeća pitanja: lingvistička nejednakost između anglofonih i neanglofonih naučnika pri objavljivanju radova, dominacija normi izvornog govornika, opasnost od lingvicizma, štetne posledice monolingvizma za celokupnu nauku.

Rezultati upitnika sprovedenog na uzorku od 30 članova nastavnog osoblja jedne visokoškolske ustanove u Srbiji su u skladu sa obimnijim studijama obavljenim u drugim neanglofonim akademskim zajednicama. Naime, da bi ostvarili lične akademske ciljeve i da bi postigli međunarodno priznanje, svi ispitanici su prinuđeni da objavljuju na engleskom jeziku. Izbor jezika za publikovanje je jednostavan i ne zavisi od godina ispitanika, pola, stepena obrazovanja, naučne oblasti, ostalih stranih jezika i znanja engleskog jezika. Takođe, izbor jezika je očigledan i svodi se na ELF jer 93% ispitanika engleski jezik smatra najvažnijim za svoju naučnu karijeru i istraživačku oblast. Iako svi uspešno publikuju svoje radove na ELF-u većina ovih neizvornih govornika engleskog

jezika se suočava sa lingvističkim i nelingvističkim poteškoćama u vidu nedostatka materijalnih sredstava, pristupa najnovijim istraživanjima i tehničkim problemima.

Ipak, svetla tačka ovog upitnika je saznanje da čak 77% predavača publikuje radove na maternjem jeziku u nacionalnim časopisima. Na taj način, pokazano je da ELF ne predstavlja pretnju srpskom jeziku koji i dalje ostaje važan kanal za publikovanje. Naravno, neophodna je opširnija studija o stavovima znatno većeg broja srpskih naučnih radnika prema publikovanju na maternjem i engleskom jeziku. Na ovom skromnom uzorku potvrđeno je da ELF u nauci ne mora predstavljati pretnju lokalnim jezicima ako se smatra jezikom komunikacije sa drugim naučnicima koji ne govore isti jezik.

Literatura

- Alptekin, C. (2013). English as a lingua franca through a usage-based perspective: Merging the social and the cognitive in language use. *Language, Culture and Curriculum*, 26(2), 197-207.
- Ammon, U. (2000). Toward more fairness in international English: Linguistic rights of non-native speakers. In R. Phillipson (Ed.) *Rights to language: Equity and power in language education* (pp. 111-116). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Ammon, U. (2006). Language planning for international scientific communication: An overview of questions and potential solutions. *Current Issues in Language Planning*, 7(1), 1-30
- Baldauf, R. B. Jr. & Jernudd, B. H. (1983). Language of publication as a variable in scientific communication. *Australian Review of Applied Linguistics*, 6(1), 97-108.
- Bayyurt, Y., Lopriore, L. & Vettorel, P. (2018). WE/ELF awareness in English language teacher education: Starting from materials. In X. Martin-Rubio (Ed.) *Contextualizing ELF: From data to insights* (pp. 251-275). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Bayyurt, Y. & Sifakis, N. (2015a). Developing an ELF-aware pedagogy: Insights from a self-education programme. In P. Vettorel (Ed.) *New frontiers in teaching and learning English* (pp. 55-76). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Bayyurt, Y. & Sfakis, N. (2015b). ELF-aware in-service teacher education: A transformative perspective. In H. Bowles and A. Cogo (Eds.) *International perspectives on teaching English as a lingua franca* (pp. 117-135). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Benfield, J. & Howard, K. (2000). The language of science. *European Journal of Cardio-Thoracic Surgery*, 18, 642-648.
- Benfield, J. & Feak, C. (2006). How authors can cope with the burden of English as an international language. *Chest*, 129, 1728-1730.
- Bennett, K. (2007). Epistemicide! The tale of a predatory discourse. *The Translator*, 13, 1-19.
- Bennett, K. (2014). *The semiperiphery of academic writing*. London: Palgrave MacMillan.
- Bidlake, E. (2008). Whose voice gets read? English as the international language of science publication. *E-pisteme*, 1(1), 3-21.
- Björkman, B. (2014). An analysis of polyadic English as a lingua franca (ELF) speech: A communicative strategies framework. *Journal of Pragmatics*, 66, 122-138.
- Bourdieu, P. (1984). *Homo academicus*. Paris: Minuit.
- Canagarajah, S. (1999). *Resisting linguistic imperialism in English teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Canagarajah, S. (2002). *A geopolitics of academic writing*. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press.
- Carli, A. & Ammon, U. (Eds.) (2007). *Linguistic inequality in scientific communication today*. *AILA Review*, 20. Amsterdam: John Benjamins.
- Cogo, A. & Dewey, M. (2012). *Analysing English as a lingua franca: A corpus-driven investigation*. London: Continuum.
- Crystal, D. (2003). *English as a global language* (Second edition). Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2013). *A global language*. London: Routledge.
- De Swaan, A. (2001). *Words of the world: The global language system*. Cambridge: Polity Press.
- Durand, C. (2006). If it's not English, it's not worth reading! *Current Issues in Language Planning*, 7(1): 44-60.
- Duszak, A. & Lewkowicz, J. (2008). Publishing academic texts in English: A Polish perspective. *Journal of English for Academic Purposes*, 7, 108-120.
- Ferguson, G. (2007). The global spread of English, scientific communication and ESP: questions of equity, access and domain loss. *Ibérica*, 13, 7-38.
- Ferguson, G., Pérez-LLantada, C. & Plo, R. (2011). English as an international language of scientific publication: A study of attitudes. *World Englishes*, 30(1), 41-59.
- Filipović, J. (2009). *Moć reči - Ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Filipović, J. & Vučo, J. (2013). Small area languages in global academic settings. *Actualizaciones en Comunicacion Social*, Centro de Linguistica Aplicada, Santiago de Cuba, 136 – 139.

- Firth, A. (1996). The discursive accomplishment of normality. On 'lingua franca' English and conversation analysis. *Journal of Pragmatics*, 26, 237-260.
- Flowerdew, J. (1999). Problems in writing for scholarly publication in English: The case of Hong Kong. *Journal of Second Language Writing*, 8, 243-264.
- Flowerdew, J. (2000). Discourse community, legitimate peripheral participation, and the nonnative-English-speaking scholar. *TESOL Quarterly*, 34, 127-150.
- Flowerdew, J. (2001). Attitudes of journal editors to nonnative speaker contributions. *TESOL Quarterly*, 35, 121-150.
- Flowerdew, J. (2007). The non-Anglophone scholar on the periphery of scholarly publication. *AILA Review*, 20, 14-27.
- Flowerdew, J. (2008). Scholarly writers who use English as an additional language: What can Goffman's "Stigma" tell us? *Journal of English for Academic Purposes*, 7(2), 77-86.
- Giannoni, D. (2008). Medical writing at the periphery: the case of Italian journal editorials. *Journal of English for Academic Purposes*, 2, 97-107.
- Gibbs, W. W. (1995). Lost science in the third world. *Scientific American August*, 273(2), 92-99.
- Gilner, L. (2016). Dominant vocabulary in ELF interactions. *Journal of English as a Lingua Franca*, 5(1), 27-51.
- Graddol, D. (1997). *The future of English?* London: British Council.
- Grin, F. (2001). English as economic value: Facts and fallacies. *World Englishes*, 20, 65-78.
- Guerra, L. & Cavalheiro, L. (2019). When the textbook is not enough: How to shape an ELF classroom? In N. Sifakis & N. Tsantila (Eds.) *English as a lingua franca for EFL contexts* (pp. 117-131). Clevedon: Multilingual Matters.
- Gunnarsson, B. (2000). Swedish tomorrow - a product of the linguistic dominance of English? *Current Issues in Language and Society*, 7, 51-69.
- Hall, C. J. (2013). Cognitive contributions to plurilithic views of English and other languages. *Applied Linguistics*, 34, 211-231.
- Hamel, R. E. (2007). The dominance of English in the international scientific periodical literature and the future of language use in science. *AILA Review*, 20, 53-71.
- Hanamoto, H. (2016). How participants in English as a lingua franca (ELF) employ communication strategies: Multiple realities in minimal responses in ELF. *Asian Englishes*, 18(3), 181-196.
- House, J. (2003). English as a lingua franca: A threat to multilingualism? *Journal of Sociolinguistics*, 7(4), 556-578.
- House, J. (2009). Introduction. The pragmatics of English as a lingua franca. *Intercultural Pragmatics*, 6(2), 141-145.

- Jenkins, J. (2000). *The phonology of English as an international language. New models, new norms, new goals*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Jernudd, B. H. & Baldauf, R. B. (1987). Planning science communication for human development. In B. K. Das (Ed.) *Communicative language teaching* (pp. 144-189). Singapore: RELC.
- Ji, K. (2016). The linguistic features of ELF by Chinese users in China-ASEAN communication contexts. *Journal of English as a Lingua Franca*, 5(2), 273-290.
- Kachru, B. (1992). *The other tongue*. 2nd ed. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Kaplan, R. & Baldauf, R. (2005). Editing contributed scholarly articles from a language management perspective. *Journal of Second Language Writing*, 14, 47-62.
- Kappa, K. (2016). Exploring solidarity and consensus in English as a lingua franca interactions. *Journal of Pragmatics*, 95, 16-33.
- Kennedy, S. (2017). Using stimulated recall to explore the use of communication strategies in English as a lingua franca interactions. *Journal of English as a Lingua Franca*, 6(1), 1-27.
- Kurilova, M. (1998). Communicative characteristics of reviews of scientific papers written by non-native users of English. *Endocrine Regulations*, 32, 107-114.
- Large, J. A. (1983). *The foreign language barrier: Problems in scientific communication*. London: Deutsch.
- Lillis, T. & Curry, M. J. (2006). Professional academic writing by multilingual scholars: interactions with literacy brokers in the production of English-medium texts. *Written Communication*, 23(1), 3-35.
- Lillis, T. & Curry, M. J. (2010). *Academic writing in a global context. The politics and practices of publishing in English*. London: Routledge.
- Lopriore, L. & Vettorel, P. (2019). Perspectives in WE- and ELF-informed materials in teacher education. In N. Sifakis & N. Tsantila (Eds.) *English as a lingua franca for EFL contexts* (pp. 97-116). Clevedon: Multilingual Matters.
- Mackenzie, I. (2014). *English as a Lingua Franca: Theorizing and Teaching English*. London: Routledge.
- Mauranen, A. (2009). Chunking in ELF: Expressions for managing interaction. *Journal of Intercultural Pragmatics*, 6(2), 217-233.
- Mauranen, A. (2012). *Exploring ELF: Academic English shaped by non-native speakers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Medgyes, P. & Kaplan, R. B. (1992). Discourse in a foreign language: The example of Hungarian scholars. *International Journal of the Sociology of Language*, 98, 67-100.

- Oakes, L. (2005). From internalisation to globalisation. *Language Problems and Language Planning*, 29, 151-176.
- Ošmjanski, V. (2014). *Koncept engleskog jezika kao lingua franca i njegova percepcija u akademskoj zajednici u Srbiji* (Neobjavljena doktorska disertacija). Univerzitet u Beogradu: Filološki fakultet.
- Ошмјански, В. (2016). ЕЛФ у настави енглеског језика: испитивање ставова српске академске заједнице. *Настава и васпитање: часопис за педагошка нутања*, 1, 139 – 153.
- Pennycook, A. (1998). *English and the discourses of colonialism*. London: Routledge.
- Phillipson, R. (1992). *Linguistic imperialism*. Oxford: Oxford University Press.
- Phillipson, R. & Skutnabb-Kangas, T. (2000). Englishisation: One dimension of globalisation. *AILA Review*, 13, 19-36.
- Pitzl, M. L. (2012). Creativity meets convention: Idiom variation and re-metaphorization in ELF. *Journal of English as a Lingua Franca*, 1(1), 27-55.
- Sano, H. (2002). The world's lingua franca of science. *English Today*, 18, 4, 45-49.
- Seidlhofer, B. (2001). Closing a conceptual gap: The case for a description of English as a lingua franca. *International Journal of Applied Linguistics*, 11, 133-158.
- Seidlhofer, B. (2005). English as a lingua franca. *ELT Journal*, 59(4), 339-341.
- Seidlhofer, B. (2011). *Understanding English as a lingua franca*. Oxford: Oxford University Press.
- Seidlhofer, B. (2012). Anglophone-centric attitudes and the globalization of English. *Journal of English as a Lingua Franca*, 1(2), 393-407.
- Sifakis, N., Lopriore, L., Dewey, M., Bayyurt, Y., Vettorel, P., Cavalheiro, L., Siqueira, D. S. P. & Kordia, S. (2018). ELF-awareness in ELT: Bringing together theory and practice. *Journal of English as a Lingua Franca*, 7(1), 155-209.
- Siqueira, D. S. P. & Matos, J. V. G. (2019). ELT materials for basic education in Brazil: Has the time for an ELF-aware practice arrived? In N. Sifakis & N. Tsantila (Eds.) *English as a lingua franca for EFL contexts* (pp. 132-156). Clevedon: Multilingual Matters.
- Skutnabb-Kangas, T. (2004). The right to mother tongue medium education – the hot potato in human rights instruments, *II Mercator International Symposium: Europe 2004: A new framework for all languages?*, Tarragona – Catalunya, 1 – 30.
- Swales, J. M. (1997). English as Tyrannosaurus rex. *World Englishes*, 16, 373-382.
- Swales, J. M. (2004). *Research genres*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tardy, C. (2004). The role of English in scientific communication: Lingua franca or tyrannosaurus rex? *Journal of English for Academic Purposes*, 3(3), 247-269.

- Timyam, N. (2018). Patterns and causes of deviations in English verbal inflectional suffixes among Thai ELF learners. *3L: Language, Linguistics, Literature*, 24(1), 1-15.
- Vetchinnikova, S. (2015). Usage-based recycling or creative exploitation of the shared code? The case of phraseological patterning. *Journal of English as a Lingua Franca*, 4(2), 223-252.
- Wächter, B. & Maiworm, F. (2014). (Eds.) *English-taught programmes in European higher education: The state of play in 2014*. Bonn: Lemmens.
- Wood, D. N. (1967). The foreign-language problem facing scientists and technologists in the United Kingdom: Report of a recent survey. *Journal of Documentation*, 23, 117-130.
- Wood, A. (2001). International scientific English: The language of research scientists. In J. Flowerdew & M. Peacock (Eds.), *Research perspectives on English for academic purposes* (pp.71-83). Cambridge: Cambridge University Press.

Smiljana M. Igrutinović

THE DOMINANCE OF ENGLISH IN SCIENTIFIC PUBLICATIONS - THE EXPERIENCE AND ATTITUDES OF SCHOLARS WORKING AT A FACULTY IN SERBIA

Summary

The author of the paper studied the experience and attitudes of 30 scholars working at a faculty in Serbia. The results of the questionnaire comply with the findings of much larger linguistic and sociolinguistic studies conducted on the subject in other non-English academic communities. Namely, to achieve personal academic goals and receive international recognition, all respondents are obliged to publish their papers in English. The choice of the publishing language is simple and does not depend on respondent's age, gender, degree of education, scientific field, knowledge of other foreign languages, and English competence. The choice of publishing language is obvious and comes down to English as a *lingua franca* (ELF) because 93% of scholars questioned consider English the most significant language for their scientific career and research field. Although they all publish their papers in ELF, most of these non-native speakers of English face both linguistic and non-linguistic issues in terms of lack of material resources, access to the latest research and technical problems.

However, the bright side of the questionnaire is the finding that as much as 77% of respondents teaching at one faculty in Serbia publish their articles in the national journals in their native language. Thus, it is conclusive that ELF does not represent a threat to the Serbian language which still remains an important channel of publishing.

Certainly, it is necessary to conduct a more extensive study on attitudes of a larger number of Serbian scholars regarding publishing in their native language and English, but this sample confirms that ELF is not necessarily a threat to local languages provided that it is regarded as a means of communication between scientists who do not speak the same native language.

Keywords: English as a *lingua franca* (ELF), linguistic imperialism, linguistic ecology, scientific publication.

Datum prijema: 06. 11. 2020.
Datum ispravki: 30. 05. 2021.
Datum odobrenja: 28. 06. 2021.

Prilog 1: Upitnik**I Lični podaci:**

1. Starosna grupa:

24-35 _____

36-45 _____

46-55 _____

56-65 _____

2. Pol:

muški _____ ženski _____

3. Stepen obrazovanja:

doktor nauka _____

magistar na doktorskim studijama _____

master na doktorskim studijama _____

drugo (navedite) _____

4. Naučna oblast:

_____**II Podaci o maternjem jeziku i stranim jezicima:**

5. Maternji jezik: _____

6. Strani jezici: _____

7. Koliko godina ste učili engleski jezik u okviru formalnog obrazovanja:

osnovna škola _____

srednja škola _____

fakultet _____

8. Vreme provedeno u engleskom govornom području: _____

9. Kako biste opisali svoje znanje engleskog jezika za profesionalne aktivnosti?

loše _____ dobro _____ vrlo dobro _____ odlično _____

III Podaci o objavljivanju radova u proteklih pet godina:

10. Jeste li objavljivali radove?

da _____ ne _____

11. Na kojim jezicima ste objavljivali radove?

srpskom _____ engleskom _____

ruskom _____ francuskom _____

nemačkom _____ drugim jezicima (navedite ih) _____

12. Na kom jeziku ste objavili najveći broj radova? _____

13. Od svih jezika na kojima ste objavljivali radove, koji smatrate najvažnijim za vašu naučnu karijeru i istraživačku oblast? _____

IV Podaci o objavljivanju radova na engleskom jeziku**(u proteklih pet godina):**

14. Da li ste pokušali da objavite rad u međunarodnom časopisu na engleskom j

da _____ ne _____

15. Da li su vaši pokušaji bili uspešni?

da _____ ne svi _____ ne _____

16. Da li je vaš rad na engleskom jeziku u međunarodnom časopisu odbijen?

da _____ ne _____

Ako jeste, da li je razlog odbijanja:

sadržaj rada _____

tehnički elementi rada _____

lingvistički elementi rada _____

17. Na koje poteškoće nailazite kada želite da objavite rad na engleskom jeziku?
(Štriklirajte sve opcije sa kojima se slažete.)

opšte znanje jezika _____
akademski diskurs (pisanje akademskih tekstova) _____
nedostatak materijalnih sredstava _____
pristup najnovijim istraživanjima iz oblasti _____
problemi u korespondenciji sa urednicima i recenzentima _____
tumačenje komentara urednika i recenzenata _____
tehnički problemi _____
ostalo (navedite) _____

18. Kako pišete rad na engleskom jeziku kada želite da ga objavite?
(Štriklirajte sve opcije koje odgovaraju vašem iskustvu.)

Pišem ga na srpskom jeziku pa ga sam prevedem na engleski. _____
Pišem ga na srpskom jeziku i neko drugi ga prevede na engleski. _____
Pišem ga na engleskom jeziku i neko drugi ga proveriti pre slanja uredniku časopisa. _____
Pišem ga na engleskom jeziku i pošaljem bez ičije pomoći. _____
Oslanjam se na pomoć izvornih govornika. _____

19. Molim vas za još neki komentar o vašem iskustvu objavljivanja akademskih radova, naročito onih na engleskom jeziku.

Prilog 2: Tabele

Tabela 1. Jezici na kojima su ispitanici objavljivali svoje radove
Table 1. Languages in which the respondents published their papers

jezici	broj ispitanika ($\Sigma = 30$)	%
engleski	30	100%
srpski	23	77%
samo na engleskom	7	23%
ruski	2	7%
francuski	0	0%
nemački	0	0%
ostali jezici	0	0%

Tabela 2. Poteškoće prilikom objavljivanja radova na engleskom jeziku
Table 2. Difficulties in publishing papers in English

eventualne poteškoće	učestalost odgovora
akademski diskurs (pisanje akademskih tekstova)	14
opšte znanje jezika	12
nedostatak materijalnih sredstava	11
pristup najnovijim istraživanjima iz oblasti	10
tumačenje komentara urednika i recenzentata	9
tehnički problemi	6
problemi u korespondenciji sa urednicima i recenzentima	5

Tabela 3. Iskustvo prilikom pisanja radova na engleskom jeziku
Table 3. Experience in writing papers in English

iskustva ispitanika	učestalost odgovora
Pišem ga na srpskom jeziku i neko drugi ga prevede na engleski.	16
Pišem ga na srpskom jeziku, pa ga sam prevedem na engleski.	11
Pišem ga na engleskom jeziku i neko drugi ga proveri pre slanja uredniku časopisa.	5
Pišem ga na engleskom jeziku i pošaljem bez ičije pomoći.	5
Oslanjam se na pomoć izvornih govornika.	0